

A close-up portrait of Sophie Van der Linden, a woman with dark, curly hair, looking directly at the camera with a slight smile. The image has a teal color overlay.

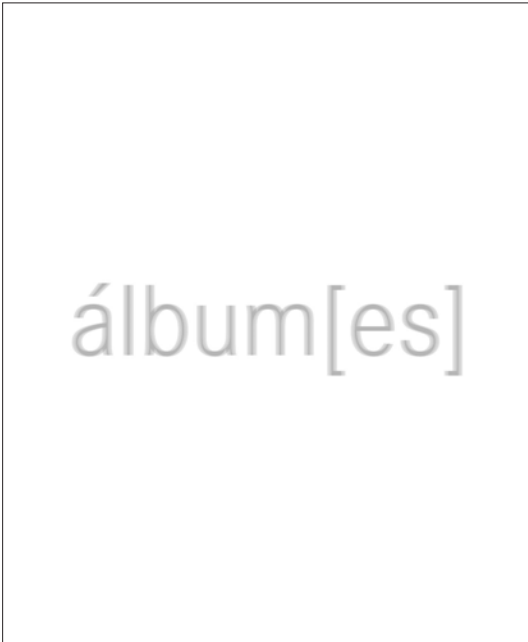
Entrevista

**Sophie
Van der
Linden**

escriptora, editora i crítica de LIJ

Sophie Van der Linden és una escriptora i editora parisenca a qui es considera tota una autoritat internacional pel que fa als àlbums. Tant per la forma com pel contingut, la seva obra *Album[s]* (París: De Facto, 2013) representa un referent ineludible en aquest àmbit. Aquest títol s'ha traduït i adaptat al castellà: *Álbum[es]* (Barcelona: Ekaré, 2015), i això ha donat peu a un diàleg entre l'autora i la traductora d'un llibre que ha causat un cert impacte entre els professionals.

Teresa Duran
escriptora i especialista en LLJ

álbum[es]

Álbum[es], de Sophie Van der Linden (Ekaré).

Com vas arribar a interessar-te per la literatura infantil i juvenil, i més concretament per l'àlbum, fins al punt d'esdevenir-ne una especialista de gran reputació internacional?

Quan estudiava a la universitat, vaig descobrir, completament per atzar, que l'àlbum podia constituir un tema d'estudi. Feia anys que em volia dedicar als estudis analítics, però dubtava molt entre el text i la imatge. Estudis de lletres, d'arts plàstiques, de cinema, vinga multiplicar cursos i cursets... En aquella època, a les universitats parisenques estudiàvem molta semiologia. Els treballs de Benoît Peeters o de Thierry Groensteen constituïen una forma moderna, simplificada i accessible de la semiologia, i això m'interessava moltíssim. Així doncs, vaig començar a estudiar coses sobre el còmic, i després, quan, de manera fortuïta, vaig descobrir l'àlbum, vaig tenir la sensació d'haver trobat l'objecte d'estudi que desitjava des de feia temps. Vaig fer el treball final de màster sobre Claude Ponti. Aquest treball va anar a parar a mans de l'editor Christian Bruel, que aleshores llançava al mercat la primera col·lecció d'obres crítiques sobre literatura infantil («Boitazoutils», Éditions Être). Va publicar-hi el meu estudi, que vaig haver de refer colze a colze amb ell. Però el llibre resultant va tenir èxit i va ser molt apreciat. Ja estava llançada!

Quina sort que poguessis treballar amb Christian Bruel i el seu entusiasme proverbial com a editor! Però al llibre *Album[s]* (i també a la revista *Hors-Cadre[s]*,¹ de la qual ets cap de redacció) treballes amb un altre pes pesant de l'edició infantil: Olivier Douzou. Com us ho feu per treballar en equip? Us reuniu a soles cara a cara? O sou tota una colla que feu trobades puntuals?

Tant si és per a la revista *Hors-Cadre[s]* com pel que fa a *Album[s]*, només treballo a distància, amb ...

... persones que són geogràficament molt lluny. Paradoxalment, això em sembla més fructífer. La calma, la distància i el temps de reflexionar, que no es poden obtenir quan s'està cara a cara, em sembla que fan guanyar temps. És clar que, d'entrada, ens vam reunir amb Olivier Douzou per debatre el projecte de tort i de través! Però després vam continuar treballant a distància, pas a pas. Quan vam acabar, vam haver de reconèixer que havíem fet una feina de por, perquè al capdavant havíem construït el llibre doble plana per doble plana. És a dir que, quan jo enviava el text per a una doble plana, l'Olivier me'l retornava amb un esbós de maquetació (que per a cada doble plana és diferent!), i aleshores jo havia de refer el text i donar-li indicacions (perquè jo també n'era l'editora), i llavors hi intervenia el compaginador i tornàvem a debatre-ho, i així anar fent fins que tant ell com jo en quedàvem totalment convençuts. Al llibre hi ha setanta pàgines dobles, i això representa, doncs, un treball llarguíssim! Però he de confessar que mai no he estat tan satisfeta de la feina feta amb un llibre com en aquest cas, i, evidentment, aquesta mena de col·laboració és la que ha permès aquest resultat.

Molt abans de la publicació del llibre *Album[s]*, n'havies fet un altre, *Lire l'album* (Llegir l'àlbum), editat per L'Atelier du Poisson Soluble, i mai traduït al nostre país per culpa, segons diuen, de la dificultat per obtenir-ne els drets d'imatge. Quin salt qualitatiu creus que hi ha entre un títol i l'altre?

La idea de *Lire l'album* va sorgir quan jo estava treballant en aquella monografia sobre Claude Ponti. Em vaig adonar que per abordar una obra tan singular em faltaven eines d'anàlisi i, sobretot, termes i conceptes propis de l'àlbum. Era l'any 2000 i, per molt que això ens pugui sorprendre, l'àlbum encara no estava unànimement considerat una forma d'expressió absolutament específica. Per això vaig decidir elaborar una primera teoria de l'àlbum, intentant ser tan exhaustiva com fos possible. Vaig organitzar-ho com si fos un zoom enrere que, a partir de la imat-

ge, anés aclarint a poc a poc, mitjançant la compaginació i l'encadenament de les pàgines, la relació entre text i imatge i també la noció del punt de vista.

Album[s] arriba set anys (de reflexió!) després, quan ja tenia una gran experiència, a base de conferències i cursos sobre el tema. L'alça quantitativa en la producció d'àlbums i la seva creixent diversitat, fins

i tot els seus mestissatges, n'han fet una cosa difícil d'abastar i comprendre. Així doncs, l'objectiu d'*Album[s]* és oferir punts de referència, fer entendre què és un àlbum de la manera més explícita possible. Per això vaig demanar a Olivier Douzou que m'ajudés en aquest projecte a fi d'obtenir una autèntica posada en escena dels meus propòsits. Em ballava pel cap la idea d'oferir una mena de formació feta llibre, amb diferents nivells del discurs. I, a més, l'Olivier hi ha fet l'aportació de bastir un objecte estètic intel·ligent en tots els aspectes formals. En resum, *Lire l'album* és un compendi, *Album[s]* és una síntesi.

Fullejant *Album[s]* es pot constatar que ofereixes una bonica barreja d'exemples, d'ahir

i d'avui, d'aquí i d'allà, etc. Resulta fàcil fer aquesta tria de publicacions? Com t'arriben a les mans els àlbums de fora? En fas col·lecció o vas a una biblioteca especialitzada?

Efectivament, observar els àlbums, comprendre'n l'evolució, extreure reflexions teòriques de la seva producció implica seguir de prop les novetats. Això vol dir, d'entrada, voler obtenir-ne una visió tan exhaustiva com sigui possible. Per a aquesta tasca no n'hi hauria prou amb una sola font. D'una banda hi ha els editors que tenen l'amabilitat d'enviar-me'ls directament, però de l'altra hi ha també la visita periòdica a les llibreries (i insisteixo en aquest plural) i la recerca a internet. En-

“ L'alça quantitativa en la producció d'àlbums i la seva creixent diversitat, fins i tot els seus mestissatges, n'han fet una cosa difícil d'abastar i comprendre. ”

Il·lustració de Miguel Pang Ly.
El árbol de las cosas,
de María José Ferrada
(A buen paso).

cara que també em sembla interessant no estar sola davant tanta producció i poder-ne discutir amb altres especialistes, i per això participo en diferents comitès de lectura, com ara els de *La Revue des Livres pour Enfants* o el del CPLJ del Saló de Montreuil.

Quan cal fer la tria d'exemples per a una publicació destinada a romandre, com ho és una obra teòrica, és quan es planteja la qüestió de la permanència d'aquests llibres. Però certament aquí hi té un bon paper l'experiència del crític per discernir aquells títols que podran estar molts anys en actiu. I aquest és un afer que cal dissociar de l'èxit de l'obra, perquè no hi té res a veure. Estic pensant, per exemple, en *Papa se met en quatre*, d'Hélène Riff (Albin Michel Jeunesse, 2004). Es tracta d'una obra major dins la història de l'àlbum, i això ho vaig copsar immediatament. Ha tingut un gran impacte dins del sector. Molts il·lustradors de renom m'han confessat la seva admiració per aquest llibre i fins i tot alguns han afirmat que, després d'haver-lo llegit, els havien agafat ganes de fer àlbums. Tanmateix, aquest llibre no ha obtingut ni obtindrà mai un gran èxit. Malgrat això, des de la meua primera lectura mantinc que es tracta d'una obra cabdal i, tretze anys després de la seva aparició, continuo promovent-la...

En el terreny de l'àlbum, les novetats se succeeixen ràpidament, segurament més a França que a casa nostra. Ho sabies, que els llibres en català seran els convidats d'honor a la Fira de Bolonya? Què en coneixes, de la nostra producció d'àlbums en una llengua minoritzada?

El mercat de l'àlbum és molt important a França. D'aquesta categoria de llibres, les institucions no en

fan recomptes precisos, però jo calculo que a França es publiquen més de quatre mil novetats d'àlbum per any. Dins d'aquest gran conjunt, els àlbums estrangers –i encara menys els que provenen de llengües minoritàries– no estan clarament identificats. En aquest àmbit, ni editors, ni llibreters, ni bibliotecaris no fan separacions entre les produccions en llengua francesa i les traduccions, al contrari del que passa en l'àmbit de la literatura general, on sempre es fa la distinció entre aquestes categories. Per això resulta difícil tenir una visió de conjunt sobre una producció territorial. I, d'altra banda, som poc sensibles a la qüestió de les llengües minoritàries... El que és jo, tinc més aviat la visió d'alguns creadors que treballen a Catalunya que no pas la dels creadors que publiquen en català...

I quins són aquests creadors catalans que et venen al cap?

Ja fa uns quants anys que em vaig interessar per Neus Moscada i per Bernat Cormand. I més recentment, de resultes de l'exposició a la Fira de Bolonya, també em va cridar l'atenció un creador que viu (o vivia) a Barcelona: Miguel Pang Ly... D'altra banda, considero Pep Montserrat o Arnal Ballester (del qual a França es va traduir *En Faiqué*) dos il·lustradors majors dins l'escenari internacional. Quan observo les il·lustracions dels creadors que em fas conèixer, em crida l'atenció la qüestió del color. Anys enrere, el treball cromàtic dels il·lustradors catalans em semblava molt original. Hi havia molts ocres, grisos, bruns... com si fos el tret dominant que singularitzava aquesta producció, la que li donava un tint que li pertanyia. Avui m'adono que la paleta cromàtica actual és més propera a la dels nostres il·lustradors francesos: colors més vius, contrastos agosarats... I això em planteja interrogants sobre la qüestió de les «identitats gràfiques». ¿És que potser en aquest tema ens encaminem cap a un universalisme afavorit pels intercanvis entre artistes creadors, força més ràpids i dinàmics que els de l'edició i les traduccions? O bé tot plegat només és el reflex de les necessàries evolucions d'una creativitat que no pot tancar-se dins l'estètica dominant? La veritat és que el tema de la globalització de la il·lustració mereix la nostra atenció més gran. ●

En parlarem a Bolonya!

1. *Hors-Cadre[s]* es tradueix al castellà amb el títol de *Fuera [de] Margen*.

